

SELETUSKIRI

maaeluministri määruse „Põllumajandusministri 14. juuli 2008. a määruse nr 72 „Maaparandushoiukava sisu- ja vorminõuded ning kava koostamise kord” muutmise” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Põllumajandusministri 14. juuli 2008. a määruse nr 72 „Maaparandushoiukava sisu- ja vorminõuded ning kava koostamise kord” muutmise eelnõu on välja töötatud maaparandusseaduse § 53 lõike 5 alusel.

Eelnõu on koostatud eesmärgiga viia kehtiv määrus vastavusse maaparandusseaduse muudatustega, mis jõustusid 14. märtsil 2015. aastal. Maaparandusseaduse muudatuste kohaselt koostatakse maaparandushoiukavad vesikondade kohta, et tagada maaparandushoiukava kooskõla veemajanduskava põhimõtetega. Eri tasandite maaparandushoiukavade andmete dubleerimise vältimiseks ei ole otstarbekas alamvesikondade maaparandushoiukavasid enam ajakohastada.

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Põllumajandusministeeriumi maaelu arengu osakonna peaspetsialist Helju Hubel (625 6241, helju.hubel@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi on eelnõule teinud õigusosakonna peaspetsialist Christel Ilves (625 6261, christel.ilves@agri.ee). Keeleliselt on eelnõu toimetanud õigusosakonna peaspetsialist Laura Ojava (625 6523, laura.ojava@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu punktide 1, 2, 5 ja 14 kohased muudatused tehakse arvestades, et maaparandusseaduse kohaselt alamvesikondade maaparandushoiukavasid enam ei koostata. Maaparandushoiukavad (edaspidi *hoiukava*) koostatakse Vabariigi Valitsuse 9. septembri 2010. a määruse nr 132 „Vesikondade ja alamvesikondade määramine” §-s 1 nimetatud vesikondade kohta.

Eelnõu punkti 3 kohaselt muudetakse eesvoolu kaitselõigu lõpuks oleva koha määratlus suublal. Seni kehtinud eesvoolu kaitselõigu määratluse aluseks oli projekteeritud kümneprotsendilise ületustõenäosusega vegetatsiooniperioodi maksimaalne veetase eesvoolus. Kuna paljude eesvoolude kohta ei ole nimetatud andmeid säilinud, siis on eesvoolu kaitselõigu lõpu määratlust koostöös Põllumajandusameti maaparanduse spetsialistide ning Maaülikooli metsandus- ja maaehitusinstituudi teaduritega täpsustatud. Eelnõu kohaselt on kaitselõigu lõpuks koht suublal, kus suubla kalda kõrgusarv on kümme sentimeetrit madalam eesvoolu suubuva kõige madalamal paikneva dreanaažikollektori suudme põhja kõrgusarvust või kus suubla kalda kõrgusarv vastab eesvoolu suubuva kõige madalamal paikneva dreni või kuivenduskraavi põhja kõrgusarvule.

Kui eesvoolu suubuvad nii dreanaažikollektorid kui ka drenid ja kuivenduskraavid, võetakse arvestuse aluseks saadud suubla kalda madalaim kõrgusarv.

Eelnõu punktiga 4 tunnistatakse kehtetuks mitmed kehtiva määruse sätted.

Määruse § 3 punkt 7 tunnistatakse kehtetuks, kuna riigi poolt korrashoitavate ühiseesvoolude (edaspidi *riigieesvool*) pikiprofiilide lisamine hoiukavasse ei ole mõistlik nende suure mahu tõttu. Kõikide riigieesvoolude pikiprofiilid on Põllumajandusamet digitaliseerinud ja nendega saavad huvilised tutvuda Põllumajandusameti maaparanduse

osakonnas või Põllumajandusameti piirkondlikus keskuses. Sama paragrahvi punkt 8 tunnistatakse kehtetuks, sest andmed lisas 4 esitatud kooskõlastuste kohta on menetlusteave, mida on võimalik leida ka dokumendihaldussüsteemist.

Määruse § 5 lõike 4 punkt 1 tunnistatakse kehtetuks, sest nimetatud andmete hoiukavas märkimine ei ole vajalik. Kehtiva määruse kohaselt lisati seletuskirja tabel eesvoolude valgalade kirjelduse kohta. Tabelis esitatud olulised andmed on kättesaadavad maaparandussüsteemide registri aruannetest, mis kajastavad aktuaalseid andmeid.

Määruse § 6 lõike 1 punkt 2 tunnistatakse kehtetuks, sest eelnõu kohaselt kajastatakse nimetatud ülevaade § 5¹ lisatud punktis 5.

Määruse § 6 lõike 1 punktid 3 ja 4 tunnistatakse kehtetuks, kuna looduslikke tingimusi ja üldist maakasutust kirjeldatakse piisava detailsusega veemajanduskavas ning maaparandushoiukavas ei ole vajadust seda korrata ega täpsustada. Vesikonna valgla hüdrograafiat ei ole otstarbekas eraldi punktis käsitleda. Hüdrograafiast antakse lühike ülevaade vesikonna üldandmeid kajastavas punktis.

Määruse § 7 punkt 6 tunnistatakse kehtetuks, kuna riigieesvooludel paiknevaid muid ehitisi ei ole otstarbekas hoiukavas kirjeldada. Riigieesvoolul paiknevate muude ehitiste ja maaparandussüsteemi koosseisu kuuluvate rajatiste andmed on kajastatud riigieesvoolu pikiprofiilil.

Määruse § 13 tunnistatakse kehtetuks, kuna eelnõu kohaselt ei ole riigieesvoolude pikiprofiilid enam hoiukava osad. Pikiprofiilile kantavate andmete koosseis on kehtestatud põllumajandusministri 13. augusti 2013. a määrusega nr 55 „Maaparandussüsteemi ühiseesvoolu uuendusprojekti sisu- ja vorminõuded”.

Eelnõu punkti 6 kohaselt võetakse pika sõnaühendi „riigi poolt korrashoitavad ühiseesvoolud” asemel kasutusele lühend „riigieesvool” määruse § 5 lõike 4 punktis 4, sest kehtiva määruse sama lühendit sisaldav § 3 punkt 7 tunnistatakse kehtetuks.

Eelnõu punkti 7 kohaselt täiendatakse § 5¹ kahe punktiga. Punkti 4 kohaselt antakse hoiukavas ülevaade hoiukava senisest rakendamisest. Hoiukavade rakendamiseks koostas Põllumajandusamet maaparanduse hoiukava rakenduskava. Rakenduskava on dünaamiline dokument, mis tuginedes Vabariigi Valitsuse 12. juuli 2012. a. korraldusega nr 308 kinnitatud vesikondade (Ida-Eesti, Lääne-Eesti ja Koiva) maaparandushoiukavade põhimõtetele optimeerib maaparandussüsteemide majandamisest lähtuvad riskid ning täpsustab maaparandushoiu prioriteedid ja hoiutööde mahud riigieesvooludel. Sama paragrahvi punkti 5 kohaselt antakse ülevaade kasutatud andmestikest ja tehtud uurimistöödest hoiukava üldosas, kuna see on seal sisuliselt õigem.

Eelnõu punkti 8 kohaselt tehtav täpsustus on vajalik, sest § 6 lõike 2 punktis 5 on mõeldud põllumajanduslikust kasutusest välja jäänud kuivendatud maad, mitte tulevikus kuivendatavat maad.

Eelnõu punkti 9 kohaselt ei prognoosita ühistegevuse kirjeldamisel uute maaparandusühistute moodustamise vajadust. Maaparandusseaduse kohaselt ei ole ühistute soovituslike tööpiirkondade kavandamine hoiukavades asjakohane, sest ühistu tegevuspiirkonna määramisel on otsustav maaomanike tahe. Maaparandusseaduse § 56 lõike 2 kohaselt on ühistu tegevuspiirkond maa-ala, millel paikneb vähemalt üks maaparandussüsteem. Maaomanike otsuse alusel võib ühistu tegevuspiirkonnaks olla ka mitme maaparandussüsteemi maa-ala. Maaparandussüsteemide paiknemise kohta saab teavet maaparandussüsteemide registrist.

Eelnõu punkti 10 kohaselt kajastatakse maaparandussüsteemi muul osal hoiutööde tegemise ja rekonstrueerimise vajadust vastavalt tehtud uuringutele. Ajakohastatakse ainult neid andmeid, mille aluseks on tehtud uuringud.

Eelnõu punkti 11 kohaselt asendatakse määruses termin „hajureostus” terminiga „hajukoormus”, mis on kooskõlas maaparandusseadusega. Traditsiooniliselt käsitatakse hajukoormusena põllumajandusmaalt veekogudesse kanduvaid väetisaineid. Kuna täpselt ei ole tuvastatav, kust hajukoormus pärineb ja millises veekogu osas see veekogusse satub, siis on kasutusel termin „hajukoormus”. Sellele vastandina kasutatakse terminit „punktikoormus”, mille puhul on teada nii koormuse põhjustaja, näiteks loomakasvatushoone, kui ka koht, kus koormus veekogusse valgub.

Kehtivas määruses kasutati terminit „hajureostus”, mis ei ole selles kontekstis õige. Kui hajukoormusena käsitatakse olukorda, kus saasteainete (väetisainete) kontsentratsioon on veel talutav, siis „reostatus” või keskkonnaseadustiku üldosa seaduses kasutusele võetud sünonüüm „saastatus” tähendab olukorda, kus saasteainete kontsentratsioon ületab kehtestatud piiri, ja seda tuleb vältida. Kuna saasteained kogunevad veekogudesse kumulatiivselt, tuleb vähendada veekogu valgalalt pärineva hajukoormuse sattumist veekogudesse. Seega vähendavad maaparandussüsteemi keskkonnarajatised eelkõige hajukoormuse sattumist veekogudesse.

Eelnõu punktiga 12 kehtestatakse § 7¹ tekst uues sõnastuses. Paragrahvi 7¹ lõike 1 punkti 3 kohaselt antakse maaparandushoiu kokkuvõttes ülevaade riigieesvooludel keskkonnameetmete rakendamise mahtudest ja vajalikest vahenditest. Riigieesvoolude puhul kajastatakse keskkonnameetmete rakendamise all nii ökoloogilise seisundi parandamiseks kui ka hajukoormuse leviku piiramiseks kavandatud meetmeid. Paragrahvi 7¹ lõike 1 punkti 4 kohaselt antakse muudel I järgu eesvooludel keskkonnameetmete rakendamise mahtude all ülevaade hajukoormuse leviku piiramiseks kavandatud meetmete mahtudest, mis on kooskõlas maaparandusseadusega. Hoiukavas lähtutakse eesvoolu hajukoormuse koondatud sissevoolukohtade ja eesvoolu hajukoormuse levikust mõjutatud lõikude määramisel kaldavööndi maakasutusest, pinnasest ja hajukoormuse sissevoolu nähtavatest märkidest kaldal. Maaparandussüsteemi keskkonnarajatiste täpsem kavandamine toimub maaparandussüsteemide uurimis- ja projekteerimistööde käigus.

Eelnõu kohaselt ei anta enam ülevaadet maaparandussüsteemi muude osade hoiuks vajalike vahendite kohta. Kuna maaparandussüsteemi reguleeriva võrgu maa-alal ja muudel eesvooludel on maaparandushoiutööde kavandajateks maaomanikud ning nende tegevuste ajalist kulgu ei saa planeerida, siis on mõistlik näidata vaid riigieesvoolude maaparandushoiutöödeks vajalikud rahalised vahendid. Samuti ei analüüsita hoiukava kokkuvõttes enam maaparandushoiu tegemise võimekust erinevate sihtgruppide kaupa. Nimetatud analüüs vajab majandusanalüüsi, mille tegemiseks puuduvad Põllumajandusametil andmed ja pädevus.

Eelnõu punktiga 13 kehtestatakse § 12 lõiked 1–3 uues sõnastuse. Nimetatud lõigete erinevad punktid tunnistatakse kehtetuks, kuna nendes punktides nimetatud andmete kajastamine vesikonna üldkaardil ei ole kaardi suure mõõtkava ja üldistusaste tõttu asjakohane. Nimetatud andmeid kajastatakse edaspidi määruse § 5 lõike 5 punktides 4–6 nimetatud kaartidel, kus kasutatav mõõtkava tagab kaardi loetavuse. Vesikonna üldkaardil kajastatakse eesvooludest ainult riigieesvoole ning vesikonna ühistegevust kajastaval kaardil riigieesvoole ja ühistute hooldatavaid ühiseesvoole. Vesikonna riigieesvoolude ökoloogilist seisundit kajastaval kaardil on loobutud koprapaisude asukohtade kajastamisest, kuna need on ajas kiiresti muutuvad.

Eelnõu punkti 14 kohaselt, arvestades, et alamvesikondade hoiukavasid enam ei koostata, jäetakse määrusest välja alamvesikondade hoiukavade koostamise korraldamine Põllumajandusameti poolt ning kehtestatakse, et vesikondade hoiukavad koostab Põllumajandusamet.

Eelnõu punkti 15 kohaselt parandatakse määruse struktuur ning täiendatakse määrust 4. peatüki pealkirjaga. Arvestades määruse sisuliselt seotud paragrahvide rühmitamist peatükkideks on otstarbekas rühmitada rakendussäte iseseisvaks peatükiks.

Eelnõu punkti 16 kohaselt kehtestatakse hoiukava rakendussättes eesvoolude kaitselõikude määramise tähtpäevaks 1. jaanuar 2021. a. Eesvoolude kaitselõikude määramine toimub suublaks oleva veejuhtme kalda kõrgusarvude alusel. Praeguse seisuga ei ole Põllumajandusameti kasutuses tavaarvutitel töödeldavat piisava täpsusega kogu Eestit katvat maapinna kõrgustega kaarti, mille alusel oleks võimalik eesvoolude kaitselõike määrata. Eeldame, et hoiukavade ajakohastamise järgmise etapi ettevalmistamise ajaks on piisava täpsusega kaardiandmed ka Põllumajandusametile kättesaadavad ja kaitselõikude määramiseks kasutatavad. Kehtiva määruse teised rakendussätted olid seotud riigieesvoolude pikiprofiilide esitamisega, mis eelnõu kohaselt ei ole enam asjakohased.

Eelnõu punkti 17 kohaselt kehtestatakse määruse lisad uues sõnastuses terviktekstina vältimaks tabelite töötlemisel tekkida võivaid probleeme ning lähtudes hea õigusloome ja normitehnika eeskirja § 34 lõikes 6 sätestatust.

Lisas 1 täiendatakse vesikonna hoiukavade piirkondade loetelu vesikondade nimetustega, mille alla vastavad piirkonnad kuuluvad. **Lisades 1 ja 2** asendatakse sõna „alamvesikonna” sõnaga „vesikonna”.

Lisa 2 tabelis B ja lisa 3 tabelis 4 (lisa 3 tabelite numbritele viitamisel arvestatakse lisa 3 tabelite eelnõu kohast numeratsiooni) asendatakse termin „peenmets” terminiga „peenpuistu”, et viia määrus kooskõlla põllumajandusministri 13. augusti 2013. a määruses nr 55 „Maaparandussüsteemi ühiseesvoolu uuendusprojekti sisu- ja vorminõuded” juba kasutusel oleva terminiga. Peenpuistuks loetakse puittaimed, mille tüve läbimõõt kannu kõrguselt mõõdetuna on 8–12 cm.

Lisa 2 tabelis B ja lisa 3 tabelis 5 märgitakse settest puhastamist vajavate dreanaažisuudmete arvu asemel nende dreanaažisuudmete arv, mis vajavad hooldamist. Dreanaažisuudme hooldamine on lisaks settest puhastamisele ka dreanaažisuudme korrastamine, nagu paigast nihkunud suudmetoru asendi korrigeerimine ja suudmetoru esise kindlustise taastamine.

Lisa 2 tabelis B ja lisa 3 tabelis 6 märgitakse settest puhastamist vajavate truupide arvu asemel nende truupide arv, mis vajavad hooldamist. Truubi hooldamine on lisaks settest puhastamisele ka truubi korrastamine, nagu truubi otsaku parandamine, mittekorras liiduse lahti kaevamine ja selle isoleerimine ning sisse- ja väljavoolu kindlustise taastamine.

Lisa 2 tabelites B ja C ning lisa 3 tabelites 9 ja 10 asendatakse sõna „hajureostus” sõnaga „hajukoormus”. Muudatused on tingitud tõsiasiast, et eesvool ei ole iseenesest hajureostuse leviku ohtlik, küll aga võivad eesvoolu teatud lõigud olla hajukoormuse levikust mõjutatud. Maaparandusseaduse kohaselt on hoiukavades asjakohane käsitleda eesvoole, mis on hajukoormuse levikust mõjutatud. Hajukoormuse leviku piiramiseks hajukoormuse levikust mõjutatud lõigul või hajukoormuse koondatud sissevoolul kavandatakse eesvoolu projekti

raames vastavad maaparandussüsteemi keskkonnarajatised: veekaitsevööndi laiend, settebassein ja puhastuslodu.

Lisa 2 tabelis C ja lisa 3 tabelis 10 ei kajastata enam muudel I järgu eesvooludel ökoloogilise parendamise lõikusid ja lisa 2 tabelis C keskkonnakaitsemeetmete rakendamise eeldatavaid maksumusi. Muudatuse põhjendus on sama eelnõu punkti 12 kohase muudatuse põhjendusega.

Lisas 3 on kehtetuks tunnistatud tabel 1, kus kirjeldati eesvoolude valgalasid. Muudatuse põhjendus on sama kehtiva määruse § 5 lõike 4 punkti 1 kehtetuks tunnistamise põhjendusega (eelnõu punktis 4). Seetõttu on muudetud ka teiste lisa 3 tabelite numeratsioon. **Tabelis 2** on asendatud eesvoolu kaitselõigu algus- ja lõpp-punkti koordinaadid algus- ja lõpp-punkti kirjeldusega. Eesvoolu kaitselõigu koordinaatidest on loobutud, kuna kaitselõikude ruumikujude aluseks on Eesti topograafia andmekogus olevate vooluveekogude ruumikujud. Seoses topograafiliste andmete täpsustamisega muutuvad kaardil ka kaitselõigu koordinaadid. Samas nimetatud punktide asukohad looduses ei muutu ja seega ei muutu ka nende kirjeldused.

Eelnõu punktiga 18 tunnistatakse kehtetuks määruse lisa 4 arvestades, et lisa esitatu on menetlusteave, mida on võimalik leida ka dokumendihaldussüsteemist.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõuga kavandatavad muudatused ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Eelnõuga kavandatavatel muudatustel, mis puudutavad ennekõike maaparandushoiukavade koostamist vesikondade kohta ja alamvesikondade maaparandushoiukavade koostamisest loobumist, ei ole tervikuna olulist mõju. Sihtrühmaks on Põllumajandusamet ja kinnisasjade omanikud, kelle maal maaparandussüsteem paikneb. Mõju ulatus Põllumajandusametile ja maaparandussüsteemi omanikele on väike, kuna algandmed vesikondade maaparandushoiukavade ajakohastamiseks saadakse samade vesikonna hoiukavade piirkondade alusel nagu varem koostatud alamvesikondade maaparandushoiukavade puhul. Mõju avaldumise sagedus on väike, sest hoiukavad ajakohastatakse vajaduse järgi vähemalt iga kuue aasta tagant. Sihtrühma suurus on keskmine. Selliste katastriüksuste arv, millel paikneb maaparandussüsteem, moodustab 22% kõikidest katastriüksustest. Määruse muudatusega ebasoovitavaid mõjusid ei kaasne.

Määruse eelnõus termini „hajureostus” asendamine terminiga „hajukoormus” võimaldab selgemalt käsitleda maaparandussüsteemi keskkonnakaitserajatiste vajadust. Hoiukavades kavandatakse I järgu eesvooludel hajukoormuse levikust mõjutatud lõigud ja hajukoormuse koondatud sissevoolud, kuhu on otstarbekas projekteerida maaparandussüsteemi keskkonnakaitserajatised, nagu puhastuslodu, settebassein või veekaitsevööndi laiend. Maaparandussüsteemi mingi osa võib olla hajukoormuse levikust mõjutatud, kuid rajatis ise ei ole hajureostuse leviku ohtlik.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse jõustumisega ei kaasne lisakulusid. Vesikondade kaupa koostatud maaparandushoiukavad ja veemajanduskavad, mis on koostatud ühel ajal, võimaldavad Keskkonnaministeeriumil ja Põllumajandusministeeriumil hoida kokku kulusid, vältides kaht paralleelset tegevust avalikkuse kaasamisel ja kavade avalikel väljapanekutel. Samuti vähenevad kulud sihtrühmal, kes peaks edaspidi osalema kahe ürituse asemel ühel.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile ja Keskkonnaministeeriumile õigusaktide eelnõude elektroonilise kooskõlastamise infosüsteemi EIS kaudu. Rahandusministeerium ja Keskkonnaministeerium kooskõlastasid eelnõu märkusteta.

(allkirjastatud digitaalselt)

Ants Noot

Kantsler